

REKTOR

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

2021-10-25

Dnr U2021/03373
Dnr C2021/737
Dnr LUN2021/95

Remisspromemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Karlstads universitet har utsetts som remissinstans för Remisspromemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. Ärendet har handlagts av en arbetsgrupp vid lärarutbildningens kansli med stöd av medarbetare från Rektorsutbildningen, RUC samt Uppdrags AB. Synpunkter har även inhämtats från representanter från lärarutbildningens forskningsråd samt universitetets interna styrgrupp för ULF projektet. Promemorian och remissarbetet har även redovisats och diskuterats i lärarutbildningsnämnden och i RUCs styrgrupp.

Karlstads universitet anser att ett professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare kan bidra till att skapa förutsättningar för fortbildning och kompetensutveckling med professionsinriktat innehåll. Förslaget kan också bidra till likvärdiga förutsättningar för de yrkesverksamma lärarna.

Karlstads universitet understryker vikten av att förskola och skola kan arbeta utifrån långsiktiga och hållbara strukturer. Den grundläggande idén som promemorian uttrycker är därför viktig och behövlig. I promemorian konstateras att högskolevärlden kommer att spela en avgörande roll i framtagandet av nya insatser inom den nationella strukturen för kompetensutveckling. Även denna verksamhet behöver kunna arbeta med långsiktighet i hållbara strukturer. Rätt utformat bygger professionsprogrammet på de befintliga strukturer i form av utbildningar, valideringskompetens och forskarskolor som finns vid våra lärosäten vilka kan utgöra garantier för likvärdighet, hållbarhet och långsiktighet i professionsprogrammet.

För att den föreslagna satsningen på lärares kompetensutveckling skall kunna bli en hållbar verklighet i ett långsiktigt perspektiv behöver lärosätena tillföras fler HST alternativt behöver satsningen med god framförhållning hanteras inom ramen för lärosätenas uppdragsutbildningar. Lärosätena skulle annars behöva göra omprioriteringar internt för att göra plats för denna satsning mot bakgrund av de volymer av lärare som behöver kunna tas emot inom professionsprogrammet. En annan grundförutsättning som Karlstads universitet vill framhålla är att deltagarna i utbildningarna ges förutsättning för att slutföra utbildningarna.

Erfarenheter från lärarlyftet och liknade satsningar har visat att det är helt avgörande för genomströmningen att huvudmännen och den enskilde deltagaren ersätts fullt ut för kostnader som uppkommer och den tid som krävs för kompetensutvecklingsinsatserna. Centralt för förslaget är ett meriteringssystem för meriterad och särskilt meriterad förskollärare/lärare. För att ett sådant system skall uppfattas som legitimt förutsätts att bedömningsprocessen är förutbestämd, transparent, likvärdig och relevant. Promemorians förslag gällande särskilt meriterade lärare når närmare det idealet genom en tydlig koppling till en etablerad examen. Det är i grunden bra att koppla meriteringen ”särskilt meriterad” till en forskarexamen då detta påtagligt stödjer utvecklingen av skolans forskarkompetens. Anknytningen till en examen ger en tydlighet och förutsägbarhet och kan kopplas till lektorstjänster. Samtidigt kräver en sådan reform ett långsiktigt system för att bedriva och finansiera forskarutbildning, och lektors löner. Utan ett sådant system kommer likvärdigheten mellan huvudmän med olika resurser inte att kunna upprätthållas.

Karlstads universitet ställer sig bakom att utbildningar och den forskning som ligger till grund för särskild meritering kan ha en ämnesdidaktiskt eller specialpedagogiskt inriktning men önskar även att andra perspektiv skall kunna ligga till grund för den särskilda meriteringen. Vi ser att skrivningen inte är anpassad till förskollärares och lärare i fritidshems behov. Förskola och fritidshem har inte tydligt definierade undervisningsämnen och kommer då ha svårt att meritera sig på annat sätt än att läsa specialpedagogik. En motsvarande skarp formulering om inriktning mot förskolans kärnuppdrag behöver skrivas fram. Det är viktigt att meriteringssystemet tillvaratar de olika professionernas behov och särdrag. Yrkeslärare har inte heller i de flesta fall några akademiska studier i sina yrkes-/undervisningsämnen att bygga vidare på. En annan problematik för just dessa grupper är att de inte i kraft av sin grundutbildning är behöriga för forskarutbildning utan det kommer att krävas att de skaffar sig en magister- eller masterexamen för denna behörighet. Det gör att utbildningsvägen för dessa fram till det högsta meriteringssteget blir mycket lång.

Beträffande nivån meriterad lärare är promemorian otydlig och här är det av stor vikt att det innan beslut fattas om införandet av professionsprogrammet klargörs vilken kompetens och utbildning som krävs för att kunna erhålla meriteringsnivån. Några utbildningar nämns, bland annat handledarutbildning och handledning av VFU-studenter samt kurser inom ramen för lärarlyftet men i övrigt hänskjuts frågan om vilka kompetenser som kan anses meriterande till Rådet för professioner i skolväsendet. Meriteringen bör förutsätta kompetens att driva skolutveckling (innefattande utveckling av undervisning) utöver den nivå som ligger i lärarexamen och det ställer krav på utbildningarnas nivå och innehåll. Att hänskjuta frågan till det föreslagna Rådet för professioner i skolväsendet riskerar att motverka likvärdigheten i professionsprogrammet och försvåra den långsiktigt hållbara planeringen för både huvudmännen och lärosätena.

När det gäller övriga kriterier för meriteringen menar Karlstads universitet att det är andra kvalifikationer och kompetenser som krävs för att vara en kvalificerad lärare inom förskola och grundskola än vad som är fallet på ett universitet. Utifrån detta kan inte lärosätet ställa sig bakom förslaget i promemorian att undervisning på universitet/högskola skall kunna ersätta undervisning inom förskola och skola som kriterium för meritering. Däremot kan undervisning på universitet/högskola utgöra ett komplement och till del ligga till grund för meriteringen.

Promemorian beskriver inte hur motsvarande program för rektorer skulle kunna se ut och organiseras. Detta är något som Karlstads universitet anser bör utredas ytterligare och som

dessutom behöver vara en del av det slutgiltiga beslutet. Frågor som behöver besvaras av denna utredning är exempelvis vad en rektor skall meritera sig för och vilka incitament som skall finnas för en meritering. Karlstads universitet anser att utgångspunkten behöver vara att studierna innebär en breddning och fördjupning av de kunskapsområden som finns inom Rektorsprogrammet, exempelvis skoljuridik och myndighetsutövning, styrning, organisering och kvalitet samt skolledarskap.

Den administrativa överbyggnad i form av ett Råd för professioner i skolväsendet som föreslås är problematisk både utifrån sin sammansättning och utifrån sina befogenheter. Den föreslagna indelningen gör att företrädarna för lärare, rektorer och förskollärare är i majoritet i alla frågor. En lämpligare indelning vore om sammansättningen möjliggjorde att överenskommelser mellan olika intressegrupperingar kunde skapa majoritet i rådet. Ett förslag från Karlstads universitet skulle vara att rådet kan bestå av tre ledamöter som representerar lärare, förskollärare och rektorer, tre lärosätesrepresentanter, tre ledamöter som företräder huvudmännen och slutligen två representanter från Skolverket. Totalt 11 ledamöter. Detta skulle bidra till en jämnare fördelning av perspektiv och inflytande i Rådet.

Beträffande uppgifter för Rådet för professioner i skolväsendet anser vi att de främsta uppgifterna bör vara att:

- följa upp nyttjandet och kvaliteten i professionsprogrammets samlade utbud av kompetensutveckling
- vara rådgivande i frågor som rör hur olika typer av kompetensutveckling kan utformas och hur skolhuvudmännen på bästa sätt kan möjliggöra lärares, förskollärares och rektorers deltagande i yrkesutvecklande kompetensutveckling samt
- vara rådgivande i frågor som rör möjligheten att främja att fler lärare, förskollärare och rektorer når behörighet för en forskarutbildning.

De övriga uppgifterna, som i promemorian föreslås att Rådet för professioner i skolväsendet ska bistå Skolverket med svar på, bör redas ut och beslutas innan professionsprogrammet införs.

När det gäller promemorians förslag att Skolverket ska utveckla ett system för registrering för genomförd kompetensutveckling vill Karlstads universitet klargöra att om man jobbar med befintliga strukturer och poänggivande utbildningar samt validering av annan genomförd utbildning och erfarenhet så finns dessa system och funktioner inom våra lärosäten att bygga vidare utifrån redan idag.

Eftersom lärosätenas utbildningsplanering genomförs ett läsår i förväg behöver uppdragen finnas med i regleringsbrevet för 2023. Karlstads universitet vill därför framföra önskemål om att förordningen behöver vara fastställd före 1/7 2022 om tanken är att den skall träda i kraft 1/7 2023 och om det skall finnas särskilt framtagna utbildningar att söka redan höstterminen 2023.

I detta ärende har Johan Sterte beslutat och Johan Lundh varit föredragande. Thomas Blom, prorektor, Margareta Friman, prorektor, och Anne-Christine Larsson Ljung, universitetsdirektör, har varit med om den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Johan Sterte

Johan Lundh